

korlására vagy a szóbeli vizsgára készüléskor utolsó áttekintésre, a szóbeli készségek fejlesztésére, a szókincs bővítésére használható. Turisták zsebkönyvként bátran magukkal vihetik. Kisebbségi gyakorlati nehézségtől, az ábécésorrend említett hiányától eltekintve sok segítséget nyújthat. Aki nem megy Spanyolországba, de szeretne a kultúra érdekességeibe betekintést nyerni, az információs dobozok átolvasásával megteheti ezt. Tehát társalgási alapokra és kulturális különlegességekre tanít ez a könyv, így minden korosztály érdeklődésére számot tarthat. A témák kidolgozása, sokszínűsége akár ötletet is adhat a programokhoz. A könyvet átlapozva felmerülhet bennünk, hogy ellátogassunk egy spanyol könyvtárba vagy bárba. Zsebkönyv, programajánló, nyelvkönyv; turistáknak, diákoknak; időseknek, fiataloknak – bármikor, bárkinek.

Gaszó Melinda

Karolina Kalocsai
Communities of Practice and English as a Lingua Franca
 A study of Erasmus Students in a Central European Context
 [Gyakorlóközösségek és az angol mint lingua franca. Tanulmány Erasmus-hallgatók egy csoportjáról közép-európai kontextusban]
 Berlin/Boston: Walter de Gruyter GmbH
 2014. 254 p.
 ISBN: 978-3-11-029547-4

Kalocsai Karolina kötete az angol mint lingua franca nyelvhasználatot (*English as a lingua franca – ELF*) vizsgálja Szegeden tanuló Erasmus-hallgatók egy csoportjának megfigyelésén keresztül. A szerző közérthető stílusban, érdekesítően, ugyanakkor nagy szakmai alaposággal veszi sorra kutatása eredményeit, melyek több szakterület mű-

velőinek érdeklődésére is számot tarthatnak, ugyanakkor a nemzetközi angolnyelv-használat iránt érdeklődő laikus is élvezettel olvashatja a könyvben leírtakat.

A kötet a szerző doktori kutatásán alapul, melyben a gyakorlóközösség-modell (*communities of practice model* – Wenger 1998) elméleti keretébe helyezve, etnográfiai módszerrel vizsgálta egy csoport Szegeden tanuló Erasmus-hallgató nyelvi és nem nyelvi viselkedését különféle társas helyzetekben. A nyelvi szempontú megközelítésnél tágabb elméleti keret megkülönbözteti a kutatást a jelenkori ELF-kutatások többségétől; ennek köszönhetően az elkészült munka nyelv, kultúra és identitás komplex viszonyát tárja fel az olvasó előtt.

A kötet a bevezetőt követően hét nagyobb fejezetre tagolódik, ezenkívül referenciákat, mellékleteket és tárgymutatót tartalmaz. A bevezetőt követő második fejezet (*Theoretical framework* [Elméleti keretek], 12–52) részletes leírást nyújt a gyakorlóközösség-modellről, kimerítően definiálja az ELF-et, és bemutatja az ELF területén eddig végzett kutatásokat, valamint ismerteti a nyelvi adatok feldolgozásában alkalmazott konverzációelemzés (*Conversation Analytic [CA] method*) módszert.

A harmadik fejezet (*Methodology* [Módszertan], 53–76) a kutatás módszertanát mutatja be. A terepmunkát egy teljes tanév ideje alatt végezte a szerző az ez időszakban Szegeden tartózkodó Erasmus-hallgatók bevonásával oly módon, hogy a hallgatók közül egyes diákokkal rendszeres és közeli kapcsolatban állt, míg a társas összejövetelek alkalmával aktív résztvevőként a teljes Erasmus-közösség nyelvi és nem nyelvi viselkedését figyelte meg. Az elemzésnek alávetett korpusz többféle típusú interjúból, természetesen létrejövő interakciók rögzítéséből, terepnaplóból, a kutató által indítványozott e-mailekből, valamint a hallgatók egymásnak írt e-maileiből és Facebook-bejegyzéseiből állt össze; a kíváncsi olvasó örömeire szolgál, hogy a kötetben valamennyi adattípusból olvashatunk szemelvényeket.

Az ezt követő négy empirikus fejezet a kvalitatív és konverzációelemzési módszerekkel történt adatelemzés eredményeit mutatja be. A negyedik fejezet (*An ethnographic account of the Szeged Erasmus community* [A szege-di Erasmus-közösség etnográfiai leírása], 77–100) az összegyűjtött nem nyelvi adatok elemzésének eredményeit összegzi, amennyiben részletes leírással szolgál a vizsgált Erasmus-közösség életéről a megalakulástól kezdve egészen az év végi búcsúig. A fejezet rámutat arra, hogy a résztvevőket motiváló közös cél a baráti és „családi” kapcsolatokon alapuló helyi Erasmus-közösség megteremtése volt. A szerző meggyőzően írja le, miképp teremtette meg a helyi, „Erasmus-családnak” nevezett kisközösség a különböző közös tevékenységeiken, legfőképpen házibulikon és utazásokon keresztül saját gyakorlóközösségét oly módon, hogy közös nyelvi és nem nyelvi javakból álló „eszköztárát” hozták létre, személyközi („családi” és „baráti”) kapcsolatokat alakítottak ki, valamint egyre tovább finomították nagy, közös céljukat, amely az Erasmus-család megteremtésére irányult. A „családi” kapcsolat kialakításának igényét a résztvevők helyzetéből fakadó elszigeteltség motiválta, valamint az, hogy e kapcsolatokon keresztül biztonságérzetre és magabiztosságra tehetek szert.

Az ötödik fejezet (*Building an Erasmus Family through ELF* [Az Erasmus-család építése az ELF-en keresztül], 101–138) rámutat arra, hogy az előzőekben megfogalmazott közösségépítési cél megvalósítása legnagyobb-részt az angol mint lingua franca nyelvhasználathoz kötődő nyelvi gyakorlatokon keresztül zajlott. A résztvevők a „családon” belül kisebb baráti közösségeket alkottak, amelyeket nyelvi sokszínűség jellemezett; a nagyobb, „családi” szintű összejövetelekkor azonban teljes mértékben önszántukból döntöttek az angol mint közös nyelv használatára mellett, miután felismerték, hogy ez az egyetlen olyan nyelv, amelyet valamennyien beszélnek. A fejezet egyenként, részletesen és a résztvevők közti spontán társalgásokból vett idézetekkel il-

lusztrálva mutatja be az ELF és más nyelvek használatán alapuló közösségépítő rituálékat: a köszönéseket, ugratásokat, megszólításokat, káromkodásokat és egyéb kisebb szertartásokat, valamint az úgynevezett „partitársalgások” és „valódi társalgások” visszatérő építőelemeit. A baráti társaságokra a nyelvek közti ritualizált kódváltás is jellemzőnek bizonyult, melynek legtöbbször a szórakozás és a humoros hatás elérése volt a célja.

A hatodik fejezet (*Creating humour in and through ELF* [Humor és az ELF], 139–170) a humoros megnyilatkozásokat elemzi tovább, amelyek a szórakoztató célon túl jelentős közösségépítő erővel rendelkeztek. A résztvevők egyfelől a nyelv segítségével, másfelől magára a nyelvre reflektálva hozták létre humoros megnyilatkozásait. A *nyelvről* szóló viccek célpontjában a saját, hiányosként értékelt angol és magyar nyelvi készségeik álltak, míg a *nyelven keresztül* kódváltások, humoros történetek, ugratások, ironia használata, „sikamlós” témák, szupraszegmentális (nyelvi elemeken túli, azok fölötti) jegyek és olykor szójátékok segítségével keltettek humoros hatást. A humor jellemzően több résztvevő közös erőfeszítéséből, láncszerűen egymásba kapcsolódó megnyilvánulásaiokon keresztül jött létre. Ezzel kapcsolatban a szerző felhívja a figyelmet arra, hogy a jelenlegi ELF-kutatásokban még igen ritkán irányul a figyelem a humor összetevőjére.

A hetedik fejezet (*Improving on communicational understanding and gaining self-confidence in ELF* [A megértés javítása és a magabiztosság növelése az ELF-kommunikációban], 171–199) a résztvevők angol nyelvi készségeinek fejlődéséről, illetőleg saját ELF-kompetenciájuk változó megítéléséről ad számot. A velük készített interjúk tanúsága szerint a hallgatók az együtt töltött idő során jelentős önbizalmat építettek ki az angol mint lingua franca használatával kapcsolatban. Érdekes megfigyelés, hogy a hallgatók oly módon tettek szert nyelvi magabiztosságra, hogy a felmerülő nehézségeket minden esetben együttes erővel oldották

meg, ezáltal is az összetartozás érzését erősítve a közösségben.

A következtetéseket tagláló zárófejezet (*Conclusions and implications* [Következtetések], 200–220) a korábbi kutatások tágabb kontextusába helyezve értékeli a kutatás eredményeit, zárásépp pedig a kutatás gyakorlati hasznáról és a további vizsgálódások számos lehetséges irányáról olvashatunk.

A logikus felépítésű, témáját részletekbe menően és kellő elméleti megalapozottsággal körüljáró kötet mind az ELF-kutatások, mind a nyelvpolitika és nyelvi tervezés, valamint a nyelvpedagógia körében is jól hasznosítható következtetésekkel szolgál olvasói számára. Elolvasásával árnyalt képet kapunk az ELF-nyelvhasználat közép-európai kontextusban értelmezett kulturális és társadalmi jelentőségéről. Nem könnyű kiválasztani, hogy a számos figyelemre méltó kutatási eredmény és érdekes következtetés közül mit emeljen ki a könyv ismertetője. Módszertani szempontból a konverzációelemzés módszerének a gyakorlóközösség-modellre való alkalmazását érdemes megemlíteni; az ELF-kutatások nézőpontjából pedig talán az a legfigyelemreméltóbb eredmény, hogy a kötet rávilágít, mennyire elengedhetetlenül szükséges szerepet játszik az angol mint lingua franca nyelvhasználat megértésében a társas kontextus alapos megismerése. A nyelvpolitika és nyelvi tervezés szempontjából a kutatás azon jelentős észrevételét szükséges mindenképp kiemelni, miszerint a diákok közül sokan azért fordultak az Erasmus-család felé, mert nemcsak az otthoni közegükből szakadtak ki, de a helyi, magyar diákok közösségébe sem sikerült beilleszkedniük; ilyenformán egyfajta „köztes térben” találták magukat, ahol kénytelenek voltak saját közösséget kialakítani. Ezt a jelenséget mindenképp érdemes volna az Erasmus-program eredeti célkitűzéseivel összevetve megvizsgálni. Végül pedig nyelvpedagógiai szempontból fontos felismerés, hogy egyes résztvevők könnyebben boldogultak volna az Erasmus-közösségben, ha korábban az ELF-nézőpontot

előnyben részesítő angolnyelv-oktatásban részesülnek, mert ebben az esetben kevesebb gátlással kellett volna megküzdeniük saját angolnyelv-tudásukat illetően. Mivel az ELF-szemléletű nyelvtanítás a (nem elsősorban angol anyanyelvi környezetben történő) sikeres kommunikációra koncentrál, az ilyen nyelvi képzésben részesülő hallgatók előnyösebb helyzetből indultak a vizsgált nyelvi környezetben, és fókuszukat az angol nyelvi készségeik fejlesztéséről többnyelvűségük továbbfejlesztésére és egyéb célok elérésére helyezhették át.

Farkas Nóra

IRODALOM

Wenger, E. (1998): *Communities of practice: Learning, meaning, and identity*. Cambridge: Cambridge University Press.

Dagmar Gilly
– Gerti Zhao-Heissenberger (Red.)
**Österreichisches Deutsch als
Unterrichts- und Bildungssprache**
[Ausztriai német mint
oktatási nyelv]

Wien: Bundesministerium für Bildung
und Frauen – Pädagogische Hochschule
Steiermark 2014. 64 p.

Ha belepillantunk az elmúlt évek német nyelvvel és nyelvtanítással foglalkozó publikációiba, láthatjuk, egyre több szerző ismeri fel az ún. pluricentrikus, azaz több nemzeti központú megközelítés fontosságát a németnyelv-oktatásban. Az aktuális nyelvkönyvkiadást megvizsgálva azonban megállapíthatjuk, hogy a német mint idegen nyelv tankönyvek többségében ez a szempont kevésbé érvényesül (Hägi 2006), és ez az Ausztriában használatos anyanyelvi tan-